

УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ІСТОРИЧНА ПЕРСОНАЛІСТИКА ЯК ДОСВІД НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

У статті досліджується початковий етап практичного розвитку китайсько-українських дипломатичних відносин у період діяльності Надзвичайного і Повноважного Посла України в КНР А.Плюшка. У контексті політичної персоналїстики аналізується фактор впливу особистості на перебіг історичних подій, пов'язаних з процесами суспільно-політичної модернізації.

Ключові слова: біографічний епізод, фрагмент біографії, фактор особистості, івент-аналіз, дипломатія Китаю.

В статье исследуется начальный этап практического развития китайско-украинских дипломатических отношений в период деятельности Чрезвычайного и Полномочного Посла Украины в КНР А.Плюшко. В контексте политической персоналїстики анализируется фактор влияния личности на ход исторических событий, связанных с процессами общественно-политической модернизации.

Ключевые слова: биографический эпизод, фрагмент биографии, фактор личности, ивент анализ, дипломатия Китая.

The article investigates the initial stage of developing the Sino-Ukrainian diplomatic relations during Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to China Anatoly Pliushko's cadence. In the context of the Human Resources political theory the author analyzes the impact of personality upon the historical events related to socio-political modernization.

Keywords: biographical episode, fragment of biography, personality factor, event analysis, China's diplomacy.

З часів перших контактів з європейцями і до сьогодні Китай залишається загадкою для західних культур, однією з найпривабливіших країн, де вражають своєю величчю не лише архітектура, мова, релігія, політичний устрій, а й уявлення про життя і смерть, що мають своє філософське трактування. Таємниці дипломатії Китаю не є в цьому плані виключенням.

Дослідженню двосторонніх китайсько-українських відносин присвячено роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема, С. Пронь, В. Величка, В. Кіктенка, В. Грацінського, Л. Лещенка, Л. Залізняка, Менг Хіна, В. Седнева, Л. Гайдукова, Сін Лі та інших. Окремо варто згадати оригінальну монографію «Особистість дипломатії на історичних паралелях» російського дипломата, доктора історичних наук І. Меліхова. У ній йдеться про фактор особистості в дипломатії в історико-політологічному контексті.

Метою статті є пізнання сутності китайської дипломатії та особливостей українсько-китайських дипломатичних відносин крізь призму діяльності Надзвичайного і Повноважного Посла України у КНР А.Плюшка, починаючи з 1993 р. Хронологічні рамки цієї діяльності збігаються з початком роботи посольства України в Пекіні.

Джерельну базу статті становлять дані галузевого архіву Міністерства закордонних справ України, матеріали вітчизняних і зарубіжних досліджень.

Головними методами є біографічна хронологія дій дипломата в контексті реальних історичних подій, що відбувались у політичній, економічній, ідеологічній сферах, а також метод івент-аналізу.

Програма дослідження включає в себе розгляд архівного матеріалу, акцентування на основних формах роботи дипломатичного представництва України в Китаї з початку його діяльності.

Дослідження складається з двох основних етапів:

- біографія Надзвичайного і Повноважного Посла України в Китайській Народній Республіці А.Плюшка;
- встановлення хронології відповідальних днів у роботі Посла на основі архівних щоденникових записів.

Найважна величезна кількість архівної інформації не дозволяє охопити її повністю. Дана робота являє собою акумулювання архівних даних для подальшого написання історичних нарисів з питань сучасної українсько-китайської дипломатії. Вузлова проблема відсутності систематизованого та накопиченого матеріалу не дозволяє одразу описати деталі співпраці України з Китаєм. Водночас автор впевнений, що і його скромний внесок можна розглядати як започаткування детальної роботи над історичними нарисами з китайсько-української дипломатії.

На сьогоднішній день Китай став одним зі світових лідерів. Після проголошення незалежності України розпочався новий етап китайсько-українських відносин, що його на державному рівні ілюструють часи, коли починав працювати А.Плюшко. На думку українського історика С.Проня, відтоді китайсько-українські двосторонні відносини у своєму розвитку пройшли вже, щонайменше, шість етапів [1]. Співробітництво з Китайською Народною Республікою, яка за останні два десятиріччя наблизилася до рівня нової світової наддержави, здатне суттєво посилити позиції України на міжнародній арені, сприяти її економічному розвитку.

Щодо особливостей історичного періоду кінця 1980-х – початку 1990-х рр., коли китайські модернізаційні реформи почали давати перші вагомі результати, варто відзначити історичну зустріч Ден Сяопіна з Ранасінгхе Премадасом, прем'єром Шрі Ланки у вересні 1988 р. Як вказує китайський науковець Чжоу Іхуан, саме на ній Ден Сяопін сформулював тезу про необхідність встановлення нового міжнародного політичного й економічного порядку: «Нині слід встановити новий економічний і новий політичний порядок на міжнародній арені» [2]. Характерною особливістю дипломатії Китаю цього часу стає пошук «теорії встановлення» [3, с. 170] нового порядку.

Китай визнав незалежність України 27 грудня 1991 р., а вже 4 січня 1992 р. між державами було встановлено дипломатичні відносини. Утім, через складності та проблеми, зумовлені розбудовою зовнішніх відносин України на східному напрямі в умовах відсутності дипломатичного досвіду та системною соціально-економічною кризою на пострадянському просторі

на початку 1990-х рр., лише у березні 1993 р. у Пекіні відкрилося Посольство України у КНР. Першим Послом України в Китаї було призначено Анатолія Дмитровича Плюшка, уродженця Херсонщини, кадрового українського дипломата з досвідом роботи в Секретаріаті ООН та на керівних посадах у центральному апараті МЗС України, який вільно володів китайською мовою.

Початок роботи українського зовнішньополітичного представництва в Пекіні вирізнявся великим обсягом поточних справ з облаштування посольства. Ці заходи забирали багато часу, не даючи змоги послу зосередитися на важливих зовнішньоекономічних і політичних питаннях. Нижче ми розглянемо кілька характерних біографічних епізодів, в яких, на наш погляд, виявилася дипломатична майстерність посла, і які певною мірою розкривають, як саме А. Плюшко вирішував питання політичного характеру на користь України.

20 травня 1993 р. у МЗС КНР відбулася зустріч посла України з помічником міністра закордонних справ КНР Дай Бінго [1]. На ній обговорювалися питання щодо надання Україні Китаєм гарантій ядерної безпеки. Дай Бінго зауважив, що Китай у письмовій формі ще не давав гарантій безпеки жодній країні, але, враховуючи особливо дружні відносини з Україною, його країна вирішила офіційно підтвердити Уряду України свою готовність послідовно дотримуватися вищезгаданих забор'язань. Помічник міністра закордонних справ КНР також зазначив, що цей крок сприятиме зміцненню дружніх відносин між країнами. Таким чином, завдяки плідній роботі українського дипломата Україна отримала від КНР гарантії безпеки в письмовій формі. Це можна трактувати як дружню поступку найбільшій після Росії новій незалежній державі пострадянського простору з боку Піднебесної, а також як можливість для України розпочати з Китаєм «спільну діяльність щодо будівництва нового світового порядку» [3].

2 липня 1993 р., згідно з рішенням другої сесії Постійного комітету Всекитайських Зборів народних представників VIII скликання, голова КНР Цзянь Цземінь ратифікував життєво необхідну для підтримання гуманітарного виміру двосторонніх відносин Угоду між КНР і Україною про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах [4].

27 липня 1993 р. відбулася нова зустріч з помічником міністра закордонних справ Дай Бінго. На ній було винесено на обговорення питання щодо постанови парламенту України про постанову Державної Думи Російської Федерації «Про статус міста Севастополя» від 14 липня 1993 р. за номером № 3378-ХІІ, а також заяву Ради Безпеки ООН щодо вищезгаданої постанови.

Уряд Китаю не виступав зі спеціальною заявою, проте його позицію висвітлює той факт, що урядовий представник Китаю в Раді Безпеки ООН підтримав заяву, що засуджує рішення Парламенту Російської Федерації, несумісне із цілями і принципами Статуту ООН. Дай Бінго зазначив, що Китай прагне розвивати дружні відносини як з Україною, так і з Росією, тому він зацікавлений у мирному вирішенні цього питання [5].

29 липня 1993 р. А. Плюшко зустрівся з міністром культури України І.Дзюбою, який прибув до столиці Китаю для участі в установчих зборах комітету з українознавства, метою якого було сприяння комплексним соціально-гуманітарним дослідженням України в Китаї, зміцненню зв'язків з українськими та міжнародними органами, що займаються проблемами українознавства.

25 серпня 1993 р. за попередньою домовленістю відбулася зустріч А. Плюшка з помічником міністра закордонних справ КНР Дай-Бінго для обговорення питання щодо представника України в підкомітеті з питань попередження дискримінації і захисту національних меншин Комітету ООН з прав людини, засідання якого проходило в Женеві. Пізнавальним для реконструкції дипломатичної біографії посла став той факт, що вищезгаданий представник проголосував проти висхідної для Китаю резолюції, виступивши з антикитайською заявою з «тибетського питання». Однак резолюцію було ухвалено 17 голосами «за» при 6 «проти» і 2, що «утримались». Пекін такого розвитку подій не очікував, як і того, що Україна займе саме таку позицію, враховуючи дружній характер міжнародних відносин. Дай Бінго особливо наголосив на тому, що Україна виявилася в абсолютній меншості, у компанії з США та їх союзниками – «псевдоборцями за права людини» [6].

З наведених біографічних фрагментів, маловідомих фактів з життя А. Плюшка ми бачимо, що йому як Послу України в КНР було складно працювати в ситуації напруженого міжнародного становища, але він робив все можливе для захисту державних інтересів своєї країни. Саме в цей період з боку китайської дипломатії простежувалося намагання запровадити *теорію встановлення* нового порядку, що спонукало українських експертів та науковців зосередитися на цьому питанні задля втілення в життя майбутніх глобальних стратегічних рішень. Реконструйовані з архівних джерел історичні факти можуть бути корисними для подальшого розвитку теорії міжнародних відносин, зокрема при дослідженні питань міжнародної безпеки та проблем становлення нового економічного і політичного порядку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Пронь С.В. Китайський вектор зовнішньої політики України (історія, виклики сучасності, перспективи) [Електронний ресурс] / С.В. Пронь // Наукові праці Т. 69. – Вип. 56. – 2007. – Режим доступу <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2007/69-56-14.pdf>.
2. Відділ державного архіву Міністерства закордонних справ України. – Інв. №1. – Спр.035. – 1993. – С. 4 – 8.
3. Чжоу Ихуан. Дипломатия Китая / Чжоу Ихуан. – Пекин: Межконтинентальное издательство Китая, 2005. – 189 с.
4. Відділ державного архіву Міністерства закордонних справ України. – Інв. №1. – Спр. 014. – С. 2. – 1993.
5. Відділ державного архіву Міністерства закордонних справ України. – Інв. №1. – Спр. 035. – С. 25 – 30. – 1993.
6. Відділ державного архіву Міністерства закордонних справ України. – Інв. №1. – Спр. 035. – С. 31 – 35. – 1993.